

Nr 12

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motioner om åtgärder för att valsedlar skall finnas tillgängliga vid röstning i vallokal.

Ärendet

I detta utlåtande behandlas motionerna I: 271 av herr Olle Eriksson och fröken Pehrsson samt II: 204 av herrar Dockered och Eriksson i Bäckmora (alla cp).

Hemställan avser: »att riksdagen måtte besluta (1) att bestämmelser införas i lagen om val till riksdagen samt i kommunala vallagen om skyldighet för valförrättaren att övervaka att valsedlar, som i förväg har anmälts till utläggning, fortlöpande finns tillgängliga i anslutning till vallokalen, i enlighet med vad som anförts i motionen; samt (2) att uppdra åt vederbörande utskott att utforma erforderlig lagtext».

Gällande regler, förarbeten m. m.

Föreskrifter om tillhandahållande av valsedlar finns i 60 § lagen om val till riksdagen och 26 § kommunala vallagen. De innehåller att blanketter till valsedlar skall tillhandahållas i vallokalen och att särskilt utrymme, där valsedlar kan utläggas, skall finnas anordnat i anslutning till vallokalen eller, om så inte lämpligen kan ske, i denna. Det senare ledet i bestämmelserna tillkom 1960. Om förarbetena förtjänar följande att antecknas.

I en motion till 1958 års A-riksdag upptogs frågan om rätt för partierna att lägga ut valsedlar i anslutning till vallokalerna. I enlighet med utskottets hemställan (KU nr 8) anhöll riksdagen hos regeringen om utredning och förslag till lagändringar. Utskottet underströk, att tillhandahållande av valsedlar på sätt som avsågs endast borde få ske i sådana former att valhemligheten och valfriheten bevarades och ordningen vid valförrättningen kunde upprätthållas. Vid avfattningen av bestämmelser i ämnet borde även beaktas, att val inte borde kunna bli upphävt efter besvär på grund av valförrättarens befattning med valsedlar.

Riksdagens skrivelse överlämnades till 1955 års valutredning som framlade förslag i ämnet. I likhet med utskottet ansåg utredningen angeläget, att någon ny kassationsgrund inte tillskapades. Det föreslogs därför, att valmyndighetens befattning med utläggandet av valsedlar skulle inskränkas

till att avse iordningställande av erforderligt utrymme för ändamålet. Härutöver skulle valförrättaren bara ha att ta sådan befattning med de utlagda valsedlarna, som inrymdes i hans skyldighet att upprätthålla ordningen vid valet. Ansvar för att valsedlar alltid finns att tillgå skulle inte ligga på valförrättaren utan borde i sin helhet åvila den som lagt ut sedlarna. Valförrättaren kunde inte heller åläggas att pröva behörigheten hos den som kommer och vill lägga ut valsedlar.

I *propositionen 1960* (nr 103) anslöt sig departementschefen till utredningen och undersrök de uttalanden som återgetts här. Det förutsattes sålunda att vederbörande partiorganisationer, inte valförrättaren, ser till att valsedlar finns tillgängliga under hela valförrättningen. Vid riksdagsbehandlingen lämnades förslaget utan erinran (KU nr 12).

Det bör även nämnas att motioner väckts vid två tillfällen, *1964 och 1965*, om liknande bestämmelser om *utläggning av valsedlar på postanstalterna*. Motionerna avstyrktes båda gångerna av utskottet (KU nr 9 resp. nr 34) och avslogs av riksdagen. Utskottet pekade på de praktiska problem, som är förenade med en sådan reform, främst till följd av att poströstning sker inte bara på valdagen utan under flera veckor dessförinnan och att ett större urval av valsedlar, avseende olika valkretsar, erfordras.

Motionerna

Motionärerna framhåller att frågan om tillhandahållande av valsedlar kommit i ett nytt läge då gemensam valdag införts. De anför:

Från och med 1970 skall tre val förrättas samtidigt. Partiorganisationerna har hittills löst problemet genom särskilda valsedelsutdelare, som föresatt väljarna med valsedlar utanför vallokaler. Nu kommer systemet med valsedelsutdelare att framstå som orationellt. Vallokaler skall vara öppna och förrättningen pågå utan avbrott hela dagen. Man riskerar att den enskilde väljaren blir förvirrad av den mängd olika sedlar, som delas ut vid ingången till vallokalen. Hela systemet innebär då förutom ett slöseri med tid och material en risk för att många väljare blir oroade, när de skall utöva sin medborgerliga rätt att rösta. Även om själva valförfarandet kommer att förenklas, innebär detta ökade risker för att en del väljare inte hittar de valsedlar vederbörande tänkt använda bland de många som delas ut. Enligt vår mening är det otillfredsställande från demokratisk synpunkt att sådana situationer kan uppkomma. Valförrättare bör därför också åläggas skyldighet att tillse att tryckta valsedlar finns tillgängliga.

En sådan skyldighet kan knappast göras ovillkorlig. Möjligheter finns att för riksdagsvalen begränsa skyldigheten till valsedlar med registrerad partibeteckning. För de kommunala valen saknas emellertid motsvarande möjligheter. Bestämmelserna bör enligt vår mening därför utformas så, att valförrättare skall vara skyldig att övervaka att valsedlar som anmälts till utläggning viss tid före valförrättningens början fortlöpande finns tillgängliga i anslutning till vallokalen.

Utskottet

Frågan om hur valsedlar skall kunna på lämpligaste sätt tillhandahållas väljarna vid röstning på gemensam valdag är i och för sig förtjänt att uppmärksammas. Den torde även utan något riksdagens initiativ bli föremål för prövning i samband med valtekniska utredningens arbete på en ny vallagstiftning. I förevarande motioner föreslås att valförrättarna skall åläggas skyldighet att svara för att valsedlar finns tillgängliga. Som framgått av redogörelsen ovan avvisades denna möjlighet i förarbetena på nu gällande regler, eftersom man inte ville införa en ny grund för valbesvär och upphävande av val. Denna synpunkt gör sig alltjämt gällande. Av detta skäl och då valtekniska utredningens prövning inte bör föregripas, hemställer utskottet,

att riksdagen avslår motionerna I: 271 och II: 204.

Stockholm den 17 februari 1970

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande: se under utlåtande nr 11.